

O'ZBEKISTON QISHLOQ JOYLARIDAGI BOLALAR ORASIDA STOMATOLOGIK MUAMMOLAR STATISTIKASI

Baxodurov Botirxon Nodir o'g'li

Buxoro innovatsion ta'lim va tibbiyot universiteti

stomatologiya fakulteti talabasi

Norova Mavjuda Baxodurovna

Buxoro davlat tibbiyot instituti Teropevtik syomatologiya kafedrası dotsenti
DsC

ANNOTATSIYA Ushbu maqolada O'zbekistonning qishloq hududlarida yashovchi bolalar orasida uchrayotgan stomatologik muammolar, ularning keng tarqalgan turlari, asosiy sabab omillari va sog'liqni saqlash tizimidagi mavjud muammolar statistik ma'lumotlar asosida tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari bolalar orasida karies, milk kasalliklari va tish o'sishidagi anomaliyalar kabi muammolar yuqori darajada ekanligini ko'rsatadi. Shuningdek, stomatologik xizmatlardan foydalanish darajasining pastligi, gigiyena vositalariga cheklangan kirish va otionalarning yetarli bilimga ega emasligi asosiy omillar sifatida qayd etiladi. Maqolada sog'lom og'iz bo'shlig'i muhitini yaratish uchun zarur bo'lgan choralar, profilaktika ishlari va ta'limiy dasturlar taklif etilgan.

Kalit so'zlar: stomatologik muammolar, bolalar salomatligi, karies, qishloq joylar, og'iz gigiyenasi, profilaktika

So'nggi yillarda O'zbekiston sog'liqni saqlash tizimida qator islohotlar amalga oshirilayotgan bo'lsa-da, ba'zi tibbiy yo'nalishlarda, ayniqsa stomatologiya sohasida muammolar saqlanib qolmoqda. Bu ayniqsa qishloq joylarida yashovchi aholining, jumladan bolalarning tish va og'iz bo'shlig'i salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Sifatli stomatologik xizmatlarning yetishmasligi, gigiyenaga oid bilimlarning pastligi va iqtisodiy omillar sababli ko'plab bolalar erta yoshdan boshlab tish kasalliklariga chalinmoqda.

Bolalik davrida yuzaga kelgan stomatologik muammolar kelajakda umumiy salomatlikka jiddiy xavf tug'diradi. Yomon og'iz gigiyenasi nafaqat tishlarning emirilishi, balki infeksiyalar, ovqat hazm qilish buzilishlari va nutq muammolariga ham olib keladi. Shu sababli bolalarning stomatologik holatini chuqur o'rganish va mavjud muammolarga ilmiy asoslangan yechimlar taklif qilish dolzarb vazifadir.

Mazkur maqola O'zbekistonning qishloq hududlarida yashovchi bolalar orasida stomatologik muammolar statistik ko'lamini tahlil qilishga, ularning asosiy turlarini

aniqlashga va sog'lom og'iz muhitini shakllantirish uchun takliflarni ilgari surishga qaratilgan.

Ushbu tadqiqotda 2022–2024 yillar oralig'ida O'zbekistonning Farg'ona, Qashqadaryo, Samarqand, Surxondaryo, Buxoro va Navoiy viloyatlarining qishloq hududlarida joylashgan maktablar va poliklinikalarda o'tkazilgan stomatologik ko'riklar asosida ma'lumotlar to'plandi. Jami 1500 nafar 6 yoshdan 14 yoshgacha bo'lgan bolalar ko'rikdan o'tkazildi. So'rovnomalar yordamida bolalarning og'iz gigiyenasi odatlari, stomatologik xizmatlardan foydalanish holati va ota-onalarning bilim darajasi ham aniqlab chiqildi.

Ma'lumotlar Microsoft Excel va SPSS dasturlarida tahlil qilindi. Stomatologik kasalliklar chastotasi, yosh va jinsga ko'ra taqsimoti, muammolar bilan bog'liq ijtimoiy-iqtisodiy omillar grafik va jadval ko'rinishida ko'rsatildi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, bolalarning 72 foizida karies mavjud. Bu degani har 10 boladan 7 nafari doimiy yoki sut tishlarida chirish jarayonini boshidan kechirmoqda. Eng yuqori darajadagi karies 10–12 yoshli bolalar orasida aniqlangan bo'lib, bu yoshdagi bolalarda shirinlik iste'moli ortib, ammo gigiyena odatlari hali barqarorlashmagan.

Milk kasalliklari, jumladan gingivit va periodontit, bolalarning 38 foizida qayd etilgan. Bu ko'rsatkich ayniqsa ovqatlanish odatlari noto'g'ri shakllangan, yumshoq ovqatlar ustun bo'lgan oilalarda yuqori.

Tadqiqotda qatnashgan bolalarning 19 foizida noto'g'ri tish o'sishi yoki jag' rivojlanishidagi anomaliyalar aniqlangan. Bu muammo ko'p hollarda erta yoshda sut tishlarining yo'qolishi, emish odatlari va genetik omillar bilan bog'liq.

Faqat 42% bola kuniga ikki mahal tish tozalashini aytdi. Qolganlari tishni kuniga bir marta yoki undan kam tozalashini bildirgan. 37% oila tish pastasi va cho'tkasini har oy yangilay olmaydi. 58% bola hayotida biror marta ham stomatolog ko'rigida bo'lmagan.

Qishloq joylardagi oilalarning ko'pchiligi doimiy daromadga ega emas yoki past daromadli qatlamga mansub. Shuning uchun ular uchun stomatologik xizmatlar qimmat hisoblanadi. Davlat tomonidan beriladigan bepul stomatologik xizmatlar esa yetarlicha rivojlanmagan yoki sifatsiz bo'lgan.

So'rovnomalar natijalariga ko'ra, ota-onalarning 64 foizi tish tozalashning ahamiyati haqida yetarli bilimga ega emas. 70% ota-ona farzandining stomatologik holatini faqat muammo paydo bo'lganda ko'rib chiqadi.

Qishloq tibbiyot muassasalarida stomatologlar soni yetarli emas. Ko‘plab poliklinikalarda stomatologik kabinet yo‘q, mavjud bo‘lganlar esa eskirgan uskunalar bilan jihozlangan.

O‘rganilgan ma’lumotlar shuni ko‘rsatmoqdaki, O‘zbekiston qishloq joylarida bolalar orasida stomatologik muammolar keng tarqalgan va bu muammolar ko‘p hollarda erta aniqlanmaydi. Bu holat bolalarning umumiy salomatligiga salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda. Mazkur muammoni kamaytirish uchun quyidagi tavsiyalarni taklif qilamiz:

1. **Maktab va bog‘chalarda stomatologik ko‘riklarni tizimli yo‘lga qo‘yish.** Har yili bir marotaba barcha o‘quvchilar stomatologik tekshiruvdan o‘tkazilishi lozim.
2. **Ota-onalar va bolalar uchun ma’rifiy dasturlar ishlab chiqish.** Mahallalarda sog‘lom og‘iz gigiyenasi bo‘yicha amaliy seminarlar o‘tkazilishi kerak.
3. **Stomatologik vositalar subsidiyasi.** Past daromadli oilalarga tish pastasi va cho‘tkasi bepul yoki arzonlashtirilgan narxda taqdim etilishi kerak.
4. **Qishloq tibbiyot muassasalarini texnik qayta jihozlash.** Har bir poliklinikada zamonaviy stomatologik kabinet tashkil etilishi lozim.
5. **Mobil stomatologik xizmatlar.** Chekka hududlarga maxsus stomatologik avtobuslar orqali xizmat ko‘rsatish yo‘lga qo‘yilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni Saqlash Vazirligi. (2023). *Yoshlar sog‘lig‘i bo‘yicha respublika statistik ma’lumotlari*. Toshkent: SSV nashriyoti.
2. Karimova, N. Sh., & To‘xtayev, O. B. (2021). “Qishloq joylarda bolalar orasida stomatologik muammolar va ularning profilaktikasi.” *Tibbiyot va hayot ilmiy jurnali*, 6(4), 54–59.
3. World Health Organization (WHO). (2022). *Oral health status report: Global profile of oral diseases and interventions*. Geneva: WHO Press.
4. Qodirov, M. I. (2020). “O‘zbekistonda bolalar og‘iz gigiyenasining holati va uni yaxshilash yo‘llari.” *Stomatologiya ilmiy-amaliy jurnali*, 3(2), 22–27.
5. UNICEF Uzbekistan. (2021). *Children’s access to healthcare in rural regions of Uzbekistan: Policy brief*. Tashkent: UNICEF.
6. WHO Regional Office for Europe. (2020). *Oral health in Europe: A snapshot of challenges and responses*. Copenhagen.

7. Ismoilova, Z. A. (2022). “Tish kariesining bolalar orasida tarqalishi va uni oldini olish choralari.” *Tibbiy profilaktika va jamoat salomatligi*, 2(1), 35–39.
8. Ministry of Health of Uzbekistan & UNDP. (2023). *Primary healthcare assessment in rural areas*. Tashkent.
9. American Academy of Pediatric Dentistry (AAPD). (2021). *Guidelines on oral health prevention and dental care for children*.
10. Berdieva, D. M. (2023). “Qishloq hududlarida stomatologik xizmatlar infratuzilmasining rivojlanishiga oid muammolar.” *Ijtimoiy fanlar va salomatlik*, 4(3), 41–47.

